

KOZMA Miklós

A PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP MAGYARORSZÁGON – EGY FÉLREÉRTÉS VOLT?

Az elemzés a PPP (Public-Private Partnership) magyarországi felfutásának és visszaesésének izgalmas éveit tárja fel, amelynek alapján megállapítható, hogy a magyar gyakorlatban körvonalazódó PPP nem az a PPP, amely a nemzetközi tapasztalatok alapján a közfeladatok megvalósításának közgazdaságilag megalapozott eszköze lehetne. A szerző úgy gondolja, hogy nem a PPP-módszer elvetése a megfelelő válasz a létező hibákra, hanem alkalmazásának módján kell javítani, a fokozatosan halmozódó tapasztalatok értő felhasználásával.

Kulcsszavak: Public-Private Partnership, Magyarország

A Public-Private Partnership (PPP) néhány év alatt Magyarországon is ismert fogalommá vált. A gazdasági életben nap mint nap lehet a PPP érintettjeivel találkozni – banki döntéshozókkal, a pályázó, kivitelező társaságok vezetőivel, tanácsadókkal, felsőoktatásban oktatókkal, közszférában alkalmazottakkal. Annak ellenére, hogy a PPP több területen gyorsan elterjedt, és a projektek futamideje még nem járt le, a PPP iránti érdeklődés az elmúlt években visszaesett, sőt a szerződések megszüntetése is felmerült. Közelebbről megvizsgálva a történetet, kérdéses, hogy mennyire tisztázott a magyarországi környezetben a PPP-konstrukció fő célja. Hogyan látja, láthatja a közvélemény a jelenség szerepét, jelentőségét, megvalósíthatóságát? Felmerül a kérdés, hogy ma Magyarországon a szélesebb közönség előtt milyen hangsúlyokkal, milyen megközelítésekben jelenik meg a PPP: mi tekinthető a PPP céljának, milyen hangsúly esik az értékteremtésre.

A háttérrel jelentő nemzetközi gazdálkodástani szakirodalom feldolgozásával a PPP mint sajátos üzleti vállalkozás sikertényezőinek, az értékteremtés meghatározóinak feltárására van lehetőség. A cikk első fejezete ennek rövid összefoglalása. Az így azonosítható elvi összefüggések fényében értékelhetővé válik a kutatás fókuszában álló empirikus vizsgálat¹ eredménye. A PPP magyarországi térnyerése szempontjából kritikus évek szaksajtóban megjelent írásainak tartalomelemzésével arra keresem a választ, milyen valós hangsúlyokkal lé-

tesültek a magyarországi projektek, illetve mi az, ami ebből a közvélemény számára érzékelhetővé válhatott a sajtón keresztül. Változtak-e a hangsúlyok az elmúlt években, amikor a PPP-projektek indításában visszaesés volt tapasztalható? Bár az adatbázis 2011/12-es frissítése még nem készült el, az időközben felerősödött határozott kritikai szemlélet a PPP-projektekkel szemben különösen időszerűvé teszi a vizsgálat megközelítését.

A nemzetközi szakirodalomban a PPP megértését, egyes projektek leírását célul kitűző empirikus kutatások publikációi dominálnak (a számos konceptuális, illetve „ismeretterjesztő” jellegű írás mellett) (példaként: Wakeford – Valentine, 2001; Van Ham – Koppenjan, 2002; Abdel Aziz, 2007). Jellemző, hogy egy-egy iparágra, illetve országra fókuszálva közlik a gyűjtött információk analitikus következtetéseit. A legelterjedtebb empirikus módszertan az esettanulmány. E cikkek ritkán jelennek meg részletes módszertani leírással az akadémiai folyóiratokban, amelynek következtében mind külső érvényességük, mind megbízhatóságuk óvatosan értékelendő. Az itt bemutatott kutatás két szempontból kíván hozzájárulni az eddigi ismeretekhez: a magyar sajtóban megjelent tények módszeres elemzését végeztem el, iparági különbségtétel nélkül, átfogóan elemezve a PPP-t. Előfeltévesként tekinthető, hogy a PPP magyarországi sikerére alapvető hatással volt az, hogy mennyire pozitív fogadtatást kapott

a szakmai közvélemény részéről. Ennek egyik meghatározó formálója pedig a szakajtó. Másrészt a PPP fogalmának megítéléséhez kevésbé kapcsolódik iparági specifikáció a közfelfogásban: a fogalom megítélése az összes helyi tapasztalat eredőjeként értelmezhető.

A kutatás fő célja annak elősegítése, hogy hozzájáruljon a PPP sikerét meghatározó magyarországi folyamatok megértéséhez, illetve használható ismeretet adjon azon hazai döntéshozók számára, akik a PPP további sorsáról döntenek. A számukra is hozzáférhető és részben feldolgozott nemzetközi szakirodalom és a fokozatosan halmozódó helyi gyakorlati tapasztalatok kiegészítésének tekinthető a sajtóanyag módszeres elemzése.

A PPP fogalma, elvi alapjai

A Public-Private Partnership (PPP) általam használt definíciója: „Együttműködés állami és magánfelek között, amely tartós jellegű, és a felek közös terméket vagy szolgáltatást állítanak elő, amelynek kockázatát, költségeit és hasznát megosztják egymás között.” (Klijn – Teisman, 2004; a fogalom differenciáltabb értelmezéséről: Kozma, 2009)

A nemzetközi szakirodalom elemzése alapján egy korábbi írásomban (Kozma, 2009: 47–60. o.) az alábbi öt szempont kiemelt jelentőségét azonosítottam a PPP elvi sikerét meghatározó fő fókuszpontokként:

- a célok világos meghatározása (Hillier – Wezema-el, 2008; McQuaid, 2000; Haggard, 2004),
- a teljesítmény megfelelő mérése (value-for-money, VFM), (Collin – Hansson, 2000; Burnett, 2009),
- a projekt értéknövelését célzó kockázatmegosztás (Hood – McGarvey, 2002; Hardcastle – Boothroyd, 2003; Clarke – Healy, 2003; Cheung, 2009),
- ösztönző haszonszabályozás (Googins – Rochlin, 2000; Holden, 2009),
- a közérdek védelme (szabályozással, versennyel, társadalmi részvétellel) (Jenei – Vári, 2000; Kay – Reeves, 2004; Tirard, 2008).

A célok meghatározásával eldől, hogy például pusztán egy a maastrichti követelményekkel kapcsolatos szabályozás kijátszásáról szól-e a PPP-projekt, vagy vannak ezen túl a projekt teljesítményével kapcsolatos konkrét, mérhető elvárások is, amelyekben a felek megállapodnak. A megfelelő teljesítményértékelés törekszik a projekt által létrehozott hasznok átfogó értékelésére és számszerűsítésére, majd ennek a költségekkel való szembeállítására. A kapott érték viszonyítási alapja az, hogy ugyanez a beruházás állami megvalósítással (jellemzően hitelfelvétellel) ugyanolyan elvárt minőséget feltételezve mekkora költséggel lett volna

na kivitelezhető (ez a PSC: public sector comparator értéke) (HM Treasury, 2004). A kockázatmegosztás általánosan elfogadott alapelve, hogy előzetesen fel kell mérni a projekt sikerét befolyásoló kockázati tényezőket, majd ezek kezelésének felelősségét ahhoz a szerződő félhez kell rendelni, amelyik jobban képes annak csökkentésére (Grimsey – Lewis, 2002). Ezzel szorosan összefügg a haszonszabályozás, amelynek keretében át kell gondolni, hogyan oldható meg, hogy a projekt teljes időtartama alatt biztosítható legyen a felek elkötelezettsége az értéknövelő együttműködésre. A közérdek védelme pedig a képviseleti demokráciára épülő intézményrendszer anomáliáinak kezelése végett egy több évtizedes, alapvetően adóforintokból finanszírozott projekt esetében alapfeltétel a sikerhez.

Az empirikus kutatási módszertan áttekintése

E kutatás a magyarországi szakajtó adott időszakban megjelent PPP-vel kapcsolatos írásainak tartomelemzésére épül. Szakmai koncepciójának alapja a fenti elvi háttér tükröztetése az elemzésben. Mivel kezdetől várható volt, hogy nagyobb elméleti kifinomultságú írásokra a sajtóban nem lehet számítani, az öt elméleti szempontot három nagyobb szempontba sűrítettem:

- Az első szempont a projektek céljának megítélésére összpontosít. A szakirodalom alapján megpróbáltam megfogalmazni azokat a kulcsszavakat, amelyek a lehetséges projektcélok jelentését hordozzák. Ezek többsége az elméleti szempontból „helyes” célkitűzésekre irányul (fejlesztés, minőség, hatékonyság stb.), másik része a gyakorlatban várhatóan megjelenő, elméleti szempontból kevésbé védhető célokat ragadja meg (deficit kikerülése, trükk stb.).
- A második szempont az értéknövelés középpontjában álló hatékonyságnövelés hangsúlyait kívánja megragadni. Noha elméletileg ez nagyon átfogó, sok megközelítést magába foglaló kategória, várható volt, hogy a sajtóban csak nagyon egyszerű, könnyen értelmezhető formában jelenik majd meg. A kulcsszavak kiválasztásával is a nyersebb, hétköznapiabb kifejezésekre összpontosítottam (amelyek ugyanakkor nyilván nem tükrözik teljes pontossággal az elméleti megfontolásokat): kockázatmegosztás, piac, fogyasztó, profit, haszon stb.
- Végül egy külön szempontba rendeztem a közérdek védelmével, a társadalmi részvétellel kapcsolatos elvi megfontolásokat. Előzetesen várható volt, hogy ezek megjelenése az előző kettőnél jóval kevésbé lesz gyakori, elvi jelentősége miatt

mégsem lett volna szerencsés kihagyni, vagy valamilyen más szemponttal összevonni. A kulcsszavak és a mögöttes elvi megfontolások közti megfeleltetés itt sem volt problémamentes, a használható megoldásra törekedve ugyanakkor rugalmas voltam (verseny, felelősség, társadalom, elszámoltathatóság stb.).

A gyűjtött adatok elemzésének három szakmai fókuszpontja:

- a PPP-hez kapcsolódó kiemelt szempontokon belül vizsgált kulcsszavak előfordulási gyakoriságának elemzése (mely szavak hordozzák az itt vizsgált szempont jelentését leginkább a sajtóban),
- az évek elteltével e gyakoriságok változási irányának jellemzése (tapasztalható-e elméleti szempontból értékelhető előrelépés a PPP értelmezésében), végül
- a vizsgált szempontok exponáltsága egymáshoz képesti arányának vizsgálata (vajon a célokról, az értéknövelést célzó hatékonyságról vagy a közérdek védelméről esik-e több szó a cikkekben).

A kutatás kezdetén négy magyar napi-, illetve hetilapot választottam ki, amelyekből való legyűjtés képezte a kutatás alapját. A lapok kiválasztási szempontjai között szerepelt, hogy megfelelő mennyiségű elemezhető, témánkhöz kapcsolódó cikket tartalmazzanak, gazdasági jellegű, országos médiumok legyenek. További szempontot jelentett, hogy megtalálható legyen közöttük mind napi-, mind ritkábban megtalálhatók heti lapok is, illetve lehetőleg rendelkezzenek elektronikus keresőrendszerrel. A kritériumrendszer alapján a választás a Napi Gazdaságra, a Világgazdaságra, a Figyelőre és a HVG-re esett.

A kutatáshoz a kiválasztott sajtóorgánumok adatbázisaiból a PPP-vel kapcsolatos cikkeket gyűjtöttem le, majd a kutatás szempontjából fontos jelentéseket hordozó kulcsszavak évenként összesített gyakoriságát a tartalomelemzés módszerét felhasználva elemeztem. A kulcsszavak gyakoriságát egyrészt évenként és laponként gyűjtöttem, másrészt azt is leszámoltam, hogy hány cikkben jelent meg az adott kulcsszó, bővítve ezzel a későbbi elemzési lehetőségeket. A cikkekre alapuló leszámolás fő oka az volt, hogy nemcsak az hordoz információt, hogy egy adott orgánumban hányszor szerepel bizonyos kulcsszó, hanem az is, hogy milyen gyakorisággal foglalkozik bizonyos témával az adott lap, tehát hány cikkben találhatóak meg a szavak.

A végleges gyűjtés elvégzése előtt a HVG-n és a Napi Gazdaságon előtesztelést végeztem. Ez azt jelentette, hogy egy év legyűjtött anyagára leszámoltam a

kulcsszavakat. Az előtesztelésnek fontos gyakorlati tanulságai voltak, amelyek később lényegesen egyszerűsítették a munkát. Az egyik legfontosabb eredménye volt, hogy rávilágított arra, hogy a szavak gyűjtését célszerű a szótó leszámolására egyszerűsíteni, mivel egyes ragozások nem változtatják meg a szó jelentését, szempontokba történő besorolását. Ezért nem érdemes a különböző ragozott formák külön-külön történő számolása. Emellett szembesültem azzal a ténnyel, hogy néhány kulcsszó többféle szöveggörnyezetben, többféle jelentéssel is előfordult, melyek közül néhány nem volt releváns számomra (pl: a „kockázat” PPP-hez és nem PPP-hez kapcsolódó használata, vagy a szabaddemokrata kifejezés számtalan előfordulása a demokrácia kulcsszónál). Ezekben az esetekben értelemeszerűen csak a releváns kulcsszavak leszámolására került sor.

Nemcsak az eddig említett „abszolút számokkal” dolgoztam, hanem figyelembe vettem, hogy az egyes újságok eltérő gyakorisággal jelennek meg, ezért jelentősen eltér pl. a HVG és a Világgazdaság releváns cikkeinek száma. Ezen hatás kiszűrése érdekében normáltam, leosztottam a megkapott gyakoriságokat a szavak, illetve a cikkek számával („relatív értékek”). Mind az abszolút, mind a relatív értékek fontos információt hordoznak, ezért szükséges mindkettő figyelembevétele az elemzésnél. Az abszolút értékek tükrözik az újság megjelenési gyakoriságát, a PPP-vel foglalkozó cikkek terjedelmét, számát, míg a relatív értékek e mennyiségbeli adatoktól, változásoktól megtisztítják a számainkat, és összehasonlíthatóvá teszik a különböző folyóiratok adatait.

A kapott értékekből számos mutatószámot képeztem; minden évre négyet. Ebből kettő az „abszolút számokkal”, kettő pedig a „relatív értékekkel” számol. A kettő mutatóból az egyik a cikkekre vonatkozik, a másik pedig folyóiratonként tartalmazza a szavak számát. A mutatószámok képzésének fő célja, hogy az alapadatokban lévő információt sokféleképpen jelenítsem meg, a szavakat és a szempontokat széleskörűen leírjam abból a célból, hogy a mutatók információtartalmának sűrítésével (főkomponens-elemzés) jellemezni tudjam az egyes szempontokon belül a kulcsszavak arányát, illetve ezek időbeli változását.

A mutatószámokat az SPSS programcsomag segítségével, a főkomponens-elemzés módszerével, illetve megoszlási viszonyszámokkal elemeztem. A főkomponens-elemzést tekintettem elsődleges módszernek, mert ezzel a módszerrel a mutatók információtartalmát szempontonként egy fő komponensbe sűrítve is meg tudtam jeleníteni. Ezzel szemben a megoszlási viszonyszámok esetében, ha a több szempontból legyűjtött információ megőrzésére törekszünk, akkor érdemes az

elemzést külön a cikkekre és külön a lapok egészére elvégezni. A sokaság megbontása az elemzés megsokszorozódását eredményezi, ami megnehezíti a kapott eredmények értelmezését, áttekinthetőségét. Még egy kérdés merül fel: miért alkalmazzam a főkomponens-elemzést ahelyett, hogy a kiszámított mutatók egyszerű átlagát venném, amely gyors és könnyen értelmezhető eredményt adna. A főkomponens-elemzés alkalmazását az igényli, hogy a kiszámított mutatók eltérő mértékegységűek (pl: db/cikk, db/szavak száma, db), így az egyszerű átlagolásuk nem értelmezhető eredményt hozott volna. Abban az esetben alkalmaztam mégis a megoszlási viszonzyszámokat, amikor a főkomponens-elemzés futtatásánál technikai problémák adódtak.

Az adatbázis frissítése minden év szeptemberében történt, majd a leírt elemzéseket az új adatok felhasználásával ismételt el kellett végezni. Ez lehetőséget nyújtott arra, hogy az egyes években bekövetkező hangsúlyeltolódásokat is meg lehessen állapítani. A kutatás 2006 nyarán, az adatgyűjtés pedig 2006 szeptemberében kezdődött. Ekkor a HVG és a Figyelő esetében az elmúlt 3 év, a Napi Gazdaság és a Világgazdaság esetében pedig az elmúlt 2 év adatbázisát felhasználva történt meg a leggyűjtés. A különböző hosszúságú időszak választásának oka az volt, hogy minden orgánium esetén szükség volt egy kritikus mennyiségre a módszer megbízhatóságához. A napilapoknál ehhez elég volt 2 év cikkeire, azonban a hetilapoknál a ritkább megjelenés miatt, hosszabb időintervallum választására volt

szükség. Ennél hosszabb idősor választására a PPP magyarországi újszerűsége miatt nem volt lehetőség. A kutatás kezdete óta adataink frissítésére kétszer, 2007 és 2010 őszén került sor. Egy év a kutatásban szeptembertől szeptemberig terjed, így ha pl. 2006-ról van szó, akkor ezalatt 2005 szeptembere és 2006 szeptembere között eltelt időt értem.

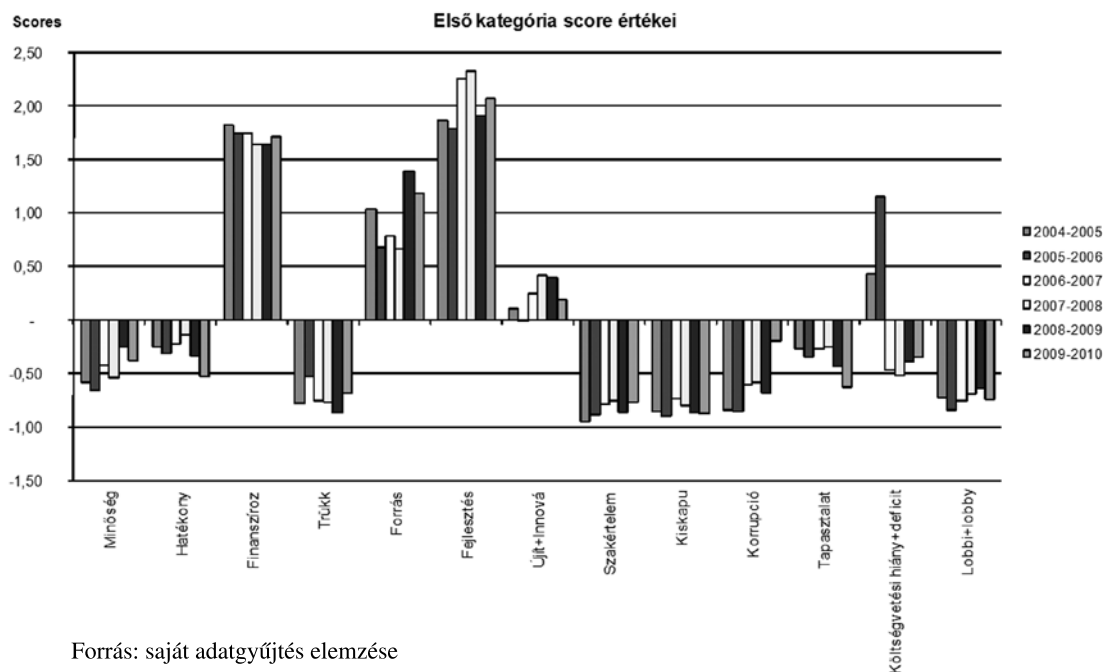
A kulcsszavak szempontokon belüli arányának elemzése

Elsőként az egyes kulcsszavak szempontokon belüli hangsúlyainak vizsgálatára került sor. A főkomponens-elemzéssel a mutatószámokban lévő információ sűrítése a cél, az információ minél nagyobb hányadú megőrzése mellett. Az elemzés eredményeképpen minden kulcsszóra kapunk főkomponens-score-okat, amelyek lehetőséget adnak arra, hogy a kulcsszavak kategórián belüli súlyára, szerepére vonjunk le következtetéseket. Megtehetjük ezt, hiszen fő komponensenként a score-ok átlaga nulla, szórása egy, ezért a negatív értékek átlag alatti, míg a pozitív értékek átlag feletti előfordulási gyakoriságot jelentenek.

Az első szempont (1. ábra), azaz a PPP céljainak értelmezése tekintetében a főkomponens-score-ok vizsgálatakor azt tapasztaljuk, hogy a fejlesztés és finanszírozás/forrás kulcsszavak dominálják a kategóriát, míg a pozitív tartalmú kifejezések közül a szakértelem, a minőség és a hatékonyság kifejezések folyamatosan át-

1. ábra

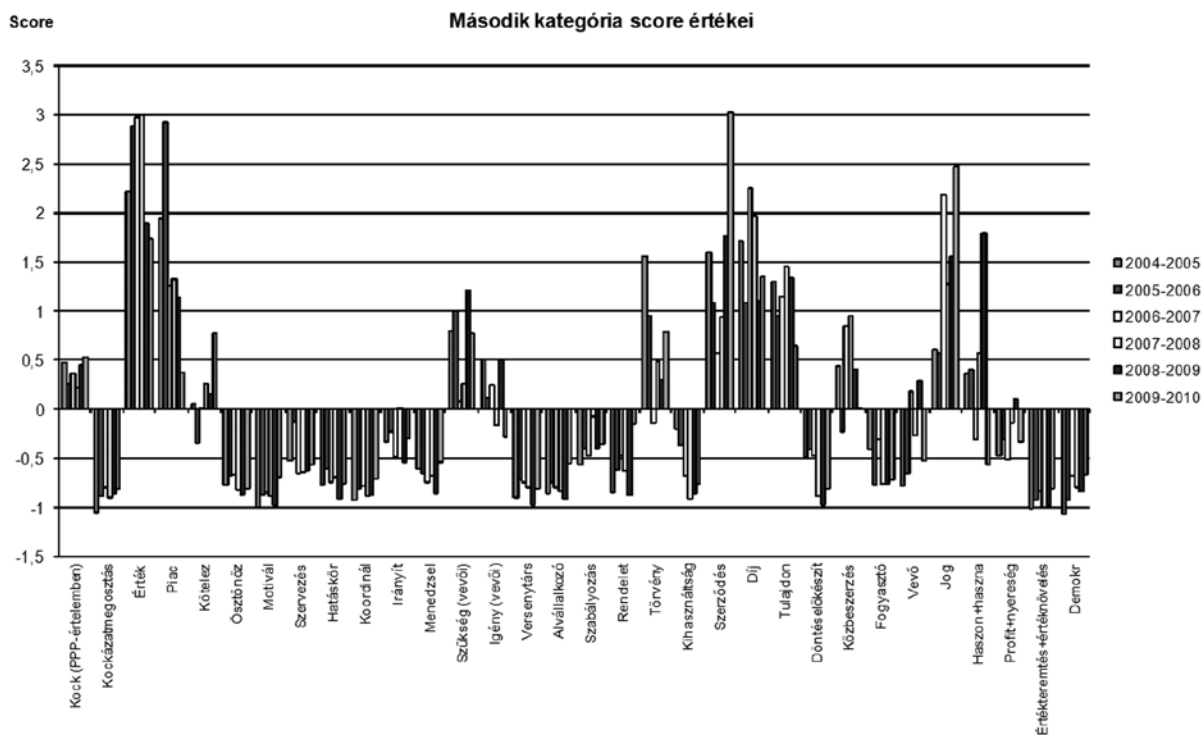
A PPP céljának értelmezése

Forrás: saját adatgyűjtés elemzése

2. ábra

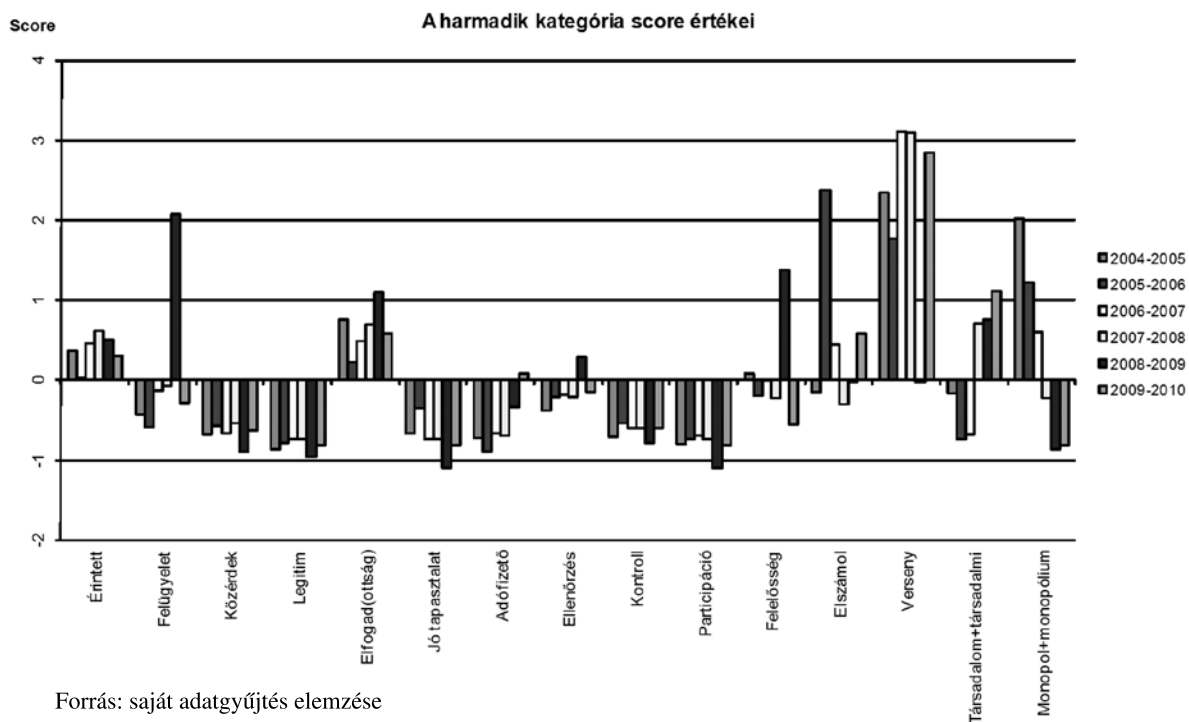
A PPP értéknövelésének hangsúlyai

Forrás: saját adatgyűjtés elemzése

3. ábra

A közérdek védelmének hangsúlyai

Forrás: saját adatgyűjtés elemzése

lagon alul teljesítenek. Ugyanakkor a negatív jelentés-tartalmú kifejezések (pl. trükk, kiskapu) sem gyakoriak. Kiemelt figyelmet érdemlő kulcsszópáros a költségvetési hiány/deficit, amelyek átlag feletti az első két évben, a következő időszakban viszont stabilan átlag alatti gyakoriságúak. Az első szempont általános jellemzése alapján tehát elmondható, hogy a magyar sajtóban a PPP célja(i)ként leggyakrabban fejlesztési és finanszírozási célok jelennek meg, a költségvetési hiány/deficit előfordulási gyakorisága időben csökkent, a hatékonyság és minőség nem jellemző cél a vizsgálat szerint.

A második szempont (2. ábra), a PPP értéknövelésének észlelt hangsúlyai esetében kiemelkedő szavak az érték és piac. Jelentősen átlag alatti a kockázatmegosztás, az ösztönzés/motiválás, a koordinálás és az értékteremtés/növelés kulcsszavak. Ez azt mutatja, hogy a PPP hatékonyságával kapcsolatban sem a kockázat és kockázatmegosztás, sem a fogyasztóorientáltság nincs középpontban. Ehelyett sűrűn jelenik meg a projektek díjazásának kérdése, a tulajdoni helyzet ismertetése, az eljárás lefolytatásának módja. A gyakran előforduló szavak a konstrukció bemutatására utalnak; a PPP-vel kapcsolatos kezdeti, alapvető fogalmak jelennek meg hangsúlyosan a teljes időszak során.

A harmadik kategóriát (3. ábra), amely a közérdek védelmének hangsúlyait jellemzi, a verseny szó dominálja, míg következetesen átlag alatti gyakoriságúak a közérdek, legitim, adófizető, kontroll és participáció szavak. Ez alapján egyoldalú képet mutat a sajtó értelmezésében a közérdek védelmének PPP-ben megjelenő intézményesülése: a verseny jelenlététől és minőségétől várhatjuk a védelmet.

A kulcsszavak arányának időbeli változása

A kutatás második célja a három kategórián belüli arányok időbeli változásának jellemzése. Erre az adja meg a lehetőséget, hogy évenként kiszámított mutatókból történt meg a fő komponensek képzése. Ezért minden évre, amelyre adatok állnak rendelkezésre, külön-külön kaptam score-értékeket. Így lehet elemezni a három vizsgált év adatainak változásait, rá lehet világítani a lényeges elmozdulásokra. A változások elemzésekor a score-értékek relatív szórását vizsgáltam. A lényegességi küszöbérték a 30% volt mind pozitív, mind negatív irányban.

Az első szempont, tehát a PPP céljainak értelmezése esetében lényeges pozitív irányú elmozdulás tapasztalható az újítás/innováció és a forrás kifejezések gyakoriságában. Az újítás említésszámának előretörése pozitív fejleménynek értékelhető – a PPP lényegi értéknövelő céljaival szoros összefüggésben lévő fogalomról van szó. Ugyanakkor kezdetben sem volt gyakori, mégis lé-

nyeges visszaesés tapasztalható a hatékonyság kifejezés előfordulásában – pedig ez elméleti szempontból fontos céltényező lenne. A legmarkánsabb változás mindemellett a költségvetési hiány/deficit említési gyakoriságának visszaesésében mutatkozik, amely az időszak elején igen jellemzően megjelent a PPP-vel foglalkozó írásokban, 2007-től viszont már nem gyakori.

A második szempont, azaz az értéknövelés tényezőinek észlelése terén a vizsgálati időszak alatt megfigyelhető elmozdulások elemzése során néhány változás érdemel figyelmet. A PPP technikai feltételeivel kapcsolatos jog és szerződés kifejezések a kezdeti nagy gyakoriságukat tovább erősítették a vizsgált időszakban, miközben az elméleti szempontból fontos pozitív tartalmakat hordozó kihasználtság, döntés-előkészítés és fogyasztó kifejezések jelentősen visszaestek. A többi tényező alakulásában markáns változás nem történt. Összességében tehát nem érzékelhető előrelépés a PPP érdemi létjogosultságával kapcsolatos értékteremtés tényezőinek észlelésében a sajtóban.

Ha az időbeli változásokat a harmadik szempont, a közérdek védelme esetében is megvizsgáljuk, akkor több érdekes jelenséget tapasztalhatunk. Egyrészt a már kezdetben is domináns verseny kifejezés megőrizte dominanciáját az időszak során, másrészt a társadalom kifejezés és származékaik a kezdeti alacsony gyakoriságból kiindulva fokozatosan előretörték, és markánsan átlag feletti gyakorisággal jelentek meg az időszak második felében. A folyamatok e szempont mentén tehát összességében kedvező irányban alakultak.

Erre a szempontra igaz leginkább ugyanakkor, hogy bár a szemponton belüli arányok vizsgálata is érdekes eredményeket hozott, a többi szemponthoz viszonyított aránya, és ennek időbeli változása még fontosabb.

A szempontok arányának egymáshoz képest való elemzése

Ezen cél megvalósítása során több technikai probléma merült fel, amelyek miatt a főkomponens-elemzés módszerét nem tudtam használni. Ha a három szempontra (a megfigyelések szerepét töltik be) futtatnánk az eljárást, akkor túl kevés lenne e szempontok száma a mutatók (itt változók) számához képest. Ez azt okozza, hogy a főkomponens-elemzés matematikai feltételei sérülnek, nem lesz pozitív definit a korrelációs mátrix, ezért negatív saját értékeket kapunk. Megoldást a másodlagos módszer – megoszlási viszonyszámok – alkalmazása jelentheti.

Az elemzéshez új mutatókat képeztem: normáltam a különböző szempontokhoz tartozó relatív (ezrelékes) értékeket a vizsgált kulcsszavak számával. Ezt a kal-

A szempontok aránya a vizsgálati időszakban

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Első szempont	52%	50%	51%	43%	50%	45%
Második szempont	35%	32%	39%	44%	39%	42%
Harmadik szempont	13%	18%	10%	14%	11%	13%

Forrás: saját adatgyűjtés elemzése

kulációt évenként végeztem el, és ennek alapján vizsgáltam a szempontok egymáshoz képest vett arányának változását (1. táblázat).

A vizsgálati időszak elején az első szempont meghatározó aránya látszódik, a harmadik szempont szavainak előfordulási aránya a legalacsonyabb. Ez azt mutatja, hogy a vizsgált lapokban a PPP céljaival kapcsolatos kérdések fordultak elő a legnagyobb arányban, a hatékonysággal, az értéknövelés tényezőivel kapcsolatos kulcsszavak megjelenési aránya szintén magas volt, a társadalmi kontrollt reprezentálni kívánó szempont pedig a másik kettőhöz képest lényegesen kevesebbszer jelent meg. Ezek az arányok alig változtak az évek során, csupán az első két szempont súlya haladt a kiegyenlítődés irányába.

Összefoglalva: a kisebb hangsúlyeltolódások mellett megállapítható, hogy a vizsgált időszakban a célokkal kapcsolatos diskurzus dominálta a magyar sajtót, míg a társadalmi kontroll kulcsszavai arányaiban lényegesen kevesebbszer jelennek meg.

Az elemzés megbízhatóságának és érvényességének ellenőrzése

Felmerül az elemzés megbízhatóságának kérdése. Ennek ellenőrzéséhez egy másodlagos módszert használtam fel. A megoszlási viszonyszámok segítségével az előző fejezetben ismertetett mutatókkal, az egyes szempontokon belül, a kulcsszavakra képeztem megoszlási viszonyszámokat. Ezek segítségével szintén lehetőségem nyílt a kulcsszavak szempontokon belüli arányának elemzésére. Mivel a megoszlási viszonyszámokat mindegyik vizsgált évre külön-külön képeztem, ezért a kutatás második céljával kapcsolatban is kaptam eredményeket. A másodlagos módszer eredményeit összevetettem a főkomponens-elemzés ismertetett eredményeivel. Ez alapján elmondható, hogy a két módszer eredményei összhangban állnak egymással.

A második problémakör, amellyről itt szólnom kell, a kutatás érvényességének ellenőrzése. Ennek érdekében a PPP több érintettjével mélyinterjút készítettem, amelyek megközelítésem struktúráját, illetve a főbb következtetéseket megerősítették.

Összegzés

Az empirikus kutatásra épülő elemzés rávilágít arra, hogy Magyarországon a PPP-ről való gondolkodás, a jelenség térnyerésének korai szakaszában a sajtó sajátos tükröt adott a PPP-ről való közgondolkodásról, és ez a kép a konstrukció későbbi viszonylagos háttérbe szorulásának időszakában sem változott alapvetően. A legtöbb szó a téma kapcsán a szakajtóban a PPP céljairól, technikai körülményeiről (tulajdonjogok, szerződés, díjak stb.) esett, míg a projektek közgazdasági értelmét jelentő hatékonyság és/vagy minőség-növelés érdemben nem nyert teret. A társadalmi kontroll biztosítása mindvégig kevésbé volt téma a gazdasági sajtóban.

Az elemzés a PPP magyarországi felfutásának és visszaesésének izgalmas éveit tárja fel, amelynek alapján megállapítható, hogy a magyar gyakorlatban körvonalazódó PPP nem az a PPP, amely a nemzetközi tapasztalatok alapján a közfeladatok megvalósításának közgazdaságilag megalapozott eszköze lehetne. Óva intjük ezért a döntéshozókat az első évek nekibuzdulását követő kiábrándulástól: nem a PPP-módszer elvetése a megfelelő válasz a létező hibákra, hanem alkalmazásának módján kell javítani, a fokozatosan halmozódó tapasztalatok értő felhasználásával.

Lábjegyzet

¹ Az elemzés végigvitelében nyújtott segítségéért köszönettel tartozom Szekeres Eszternek, a Budapesti Corvinus Egyetem Vállalatgazdaságtan Intézet demonstrátorának, valamint az adatgyűjtés és -tisztítás különböző fázisaiban való közreműködéséért Babarczy Balázs, Barta Emese, Daru Nikolett, Fehér Viktor, Horváth Lajos, Hudák Emese, Somosi Áron Dávid és Vida Judit hallgatóknak.

Felhasznált irodalom

- Abdel Aziz, A.M. (2007): Successful Delivery of Public-Private Partnerships for Infrastructure Development. *Journal of Construction Engineering and Management*, December, p. 918–931.
- Burnett, M. (2009): Conducting Competitive Dialogue for PPP Projects – Towards an Optimal Approach? *European Public Private Partnership Law Review*, 4/2009, p. 190–198.

- Cheung, M.W.* (2009): Understanding PPP Capital Project "Risks". *European Public Private Partnership Law Review*, 2/2009, p. 88–91.
- Clarke, P. – Healy, K.* (2003): Investigating Aspects of Public Private Partnerships in Ireland. *The Irish Journal of Management*, p. 20–30.
- Collin, S.O. – Hansson, L.* (2000): The propensity, persistence and performance of public-private partnerships in Sweden. in: Osborne, S.P. (ed.): *Public-Private Partnerships – Theory and practice in international perspective*. London: Routledge
- Googins, B.K. – Rochlin, S.A.* (2000): Creating the Partnership Society: understanding the Rhetoric and Reality of Cross-Sectoral Partnerships. *Business and Society Review*, 105:1, p. 127–144.
- Grimsey, D. – Lewis, M.K.* (2002): Accounting for Public Private Partnerships. *Accounting Forum*, Vol. 26, No. 3, Sept. p. 245–270.
- Haggard, T.* (2004): An Examination of the Private Finance Initiative – Has the PFI Initiative Assisted in the Investment in our Public Services or has it been an Expensive Diversion? in: Ghobadian et al. (eds.): *Public-Private Partnerships, Policy and Experience*. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan
- Hardcastle, C. – Boothroyd, K.* (2003): Risks overview in public-private partnership. in: Akintoye, A. – Beck, M. – Hardcastle, C. (eds.): *Public-Private Partnerships – Managing risks and opportunities*. Oxford: Blackwell Science
- Hillier, J. – Wezemaal, J. Van* (2008): 'Empty, Swept and Garnished': the Public Finance Initiative case of Throckley Middle School. *Space and Polity*, Vol. 12, No. 2, p. 157–181.
- HM Treasury* (2004): *Value for Money Assessment Guidance*. August
- Holden, C.* (2009): Exporting public private partnerships in healthcare: export strategy and policy transfer. *Policy Studies* Vol. 30, No. 3, June 2009, p. 313–332.
- Hood, J. – McGarvey, N.* (2002): Managing the Risks of Public-Private Partnerships in Scottish Local Government. *Policy Studies*, Vol. 23, No. 1, p. 21–35.
- Jenei, Gy. – Vári, A.* (2000): Partnership between local government and the local community in the area of social policy – A Hungarian experience. in: Osborne, S.P. (ed.): *Public-Private Partnerships – Theory and practice in international perspective*. London: Routledge
- Kay, M. – Reeves, E.* (2004): Making PPPs Accountable: The Case of Ireland. in: Ghobadian et al. (eds.): *Public-Private Partnerships, Policy and Experience*. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan
- Klijn, E.H. – Teisman, G.R.* (2004): Public-Private Partnership: The Right Form at the Wrong Moment? An Analysis of Institutional and Strategic Obstacles. in: Ghobadian et al. (eds.): *Public-Private Partnerships, Policy and Experience*. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan
- Kozma M.* (2009): *Értéktéremelés Public-Private Partnership keretében – a vállalkozó szemszögéből*. Doktori (PhD) értekezés, Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem
- McQuaid, R.W.* (2000): The theory of partnerships: why have partnerships? in: Osborne, S.P. (ed.): *Public-Private Partnerships – Theory and practice in international perspective*. London: Routledge
- Tirard, M.* (2008): Privatization and Public Law Values: A View from France. *Indiana Journal of Global Legal Studies* Vol. 15 #1, Winter, p. 285–304.
- Van Ham, H. – Koppenjan, J.* (2002): Building Public-Private Partnerships – Assessing and managing risks in port development. *Public Management Review*, Vol. 4, p. 593–616.
- Wakeford, J. – Valentine, J.* (2001): *Learning through Partnership: Private Finance and Management in the Delivery of Services for London*. Public Money & Management, CIPFA Oct-Dec, p. 19–25.

Cikk beérkezett: 2012. 2. hó

Lektori vélemény alapján véglegesítve: 2012. 3. hó

ESZÁMUNKSZERZŐI

Nagy Gábor, PhD-hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem; **Dr. Berács József**, egyetemi tanár, Budapesti Corvinus Egyetem; **Kozma Miklós**, egyetemi tanársegéd, Budapesti Corvinus Egyetem; **Braunné Fülöp Katalin**, egyetemi adjunktus, Pécsi Tudományegyetem; **Nagy Judit**, egyetemi tanársegéd, Budapesti Corvinus Egyetem; **Petákné Balogh Anikó**, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Informatikai Kar, szakértő; **Dankó Zsófia**, főiskolai tanársegéd, Budapesti Gazdasági Főiskola

VEZETÉSTUDOMÁNY